

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА імені О. М. БЕКЕТОВА

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

для проведення практичних занять
із навчальної дисципліни

«ВНУТРІШНІЙ АУДИТ»

*(для студентів денної та заочної форм навчання
другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 071 – Облік і оподаткування)*

Харків
ХНУМГ ім. О. М. Бекетова
2021

Методичні рекомендації для проведення практичних занять із навчальної дисципліни «Внутрішній аудит» (для студентів денної та заочної форм навчання другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 071 – Облік і оподаткування) / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова ; уклад. Є. В. Гавриличенко. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2021. – 50 с.

Укладач канд. екон. наук Є. В. Гавриличенко

Рецензент

О. В. Ілляшенко, доктор економічних наук, професорка, професорка кафедри фінансово-економічної безпеки, обліку і аудиту.

Рекомендовано кафедрою фінансово-економічної безпеки, обліку і аудиту, протокол № 6 від 26.01.2021.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
1 МЕТА І ЗАВДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ.....	6
2 ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ЗМІСТ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ	7
3 ПРАКТИКУМ.....	14
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ ОСНОВИ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ	14
Тема 1 Поняття та принципи внутрішнього контролю	14
Тема 2 Сутність внутрішнього аудиту.....	17
Тема 3 Концептуальні основи внутрішнього аудиту	19
Тема 4 Регламентація внутрішнього аудиту.....	21
Тема 5 Міжнародні стандарти професійної практики внутрішнього аудиту (стандарти).....	22
Тема 6 Теоретичні основи створення й функціонування системи внутрішнього аудиту	24
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2 МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ	27
Тема 7 Ризик-орієнтований підхід до проведення внутрішнього аудиту.....	27
Тема 8 Планування внутрішнього аудиту.....	28
Тема 9 Інструментарій внутрішнього аудиту	30
Тема 10 Документування внутрішнього аудиту.....	32
Тема 11 Методика проведення внутрішнього аудиту.....	33
Тема 12 Організація комунікативних зв'язків у сфері внутрішнього аудиту.....	35

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3 ВНУТРІШНІЙ АУДИТ В ДЕРЖАВНОМУ СЕКТОРІ УКРАЇНИ.....	38
Тема 13 Сутність проведення внутрішнього аудиту у державному секторі	38
Тема 14 Роль та відповідальність внутрішніх аудиторів	39
Тема 15 Планування внутрішнього аудиту у державному секторі	41
Тема 16 Процес організації та проведення внутрішніх аудитів	43
Тема 17 Шахрайство і корупція: роль внутрішнього аудиту.....	45
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ	47

ВСТУП

У сучасних умовах одним із найбільш дієвих інструментів, що уможлиблює виявлення спроби підвищення ефективності бізнесу, і, отже, однією з конкурентних переваг компанії може стати внутрішній аудит. Питання корпоративного внутрішнього аудиту є особливо актуальне в Україні, оскільки внутрішній аудит в нашій країні функціонує протягом нетривалого періоду часу та його традиції ще не сформувалися. Залежно від законодавчо-нормативно бази, розміру організації та особливостей бізнесу функція внутрішнього аудиту може бути обов'язковою або опціональною, створеною в організації або відданою на аутсорсинг, великою або малою. У будь-якому із зазначених вище випадків, внутрішній аудит повинен здійснюватися компетентними та професійними фахівцями із урахуванням ризиків, властивих діяльності організації. У наш час такі посади, як внутрішній аудитор, провідний аудитор, менеджер із внутрішнього аудиту, головний аудитор тощо, займають повноправне місце в штатних розписах організацій.

Дисципліна «Внутрішній аудит» за освітньо-професійною програмою «Облік і аудит» є вибірковою та складається з трьох змістових модулів:

1. Теоретичні та організаційні основи внутрішнього аудиту.
2. Методика внутрішнього аудиту.
3. Внутрішній аудит в державному секторі України.

Дані методичні рекомендації до виконання практичних завдань розроблені відповідно до програми курсу «Внутрішній аудит» для студентів спеціальності 071 – Облік і оподаткування другого (магістерського) рівня вищої освіти і призначені для використання під час проведення практичних занять при опануванні дисципліни.

1 МЕТА І ЗАВДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Метою дисципліни «Внутрішній аудит» є оволодіння базовими теоретичними відомостями та набуття практичних навичок проведення внутрішнього аудиту як управління бізнес-процесами на підприємстві.

Завданнями вивчення дисципліни є засвоєння теоретичних основ функціонування внутрішнього аудиту як системи контролю бізнес-процесів, систем ризиків і корпоративного управління; опанування міжнародними стандартами внутрішнього аудиту, Кодексу професійної етики внутрішніх аудиторів; набуття практичних навичок щодо організації та планування внутрішнього аудиту, виконання комплексу окремих аудиторських процедур, а також заходів щодо запобігання внутрішньо корпоративним розкраданням.

Дисципліною визначені такі результати навчання:

- розуміти сутність системи внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту, демонструвати знання теоретичних засад проведення внутрішнього аудиту;

- демонструвати належний рівень знань міжнародних і національних стандартів внутрішнього аудиту;

- виявляти розуміння сутності ризик-орієнтованого підходу щодо проведення внутрішнього аудиту, оцінювати і підвищувати ефективність процесів управління ризиками, контролю та корпоративного управління;

- розробляти й застосовувати інструменти організації внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту, готувати загальний план перевірок, застосовувати аудиторські процедури, а також документувати результати проведення внутрішнього аудиту;

- виявляти розуміння сутності та особливостей внутрішнього аудиту в державному секторі;

- демонструвати вміння розробляти, організовувати, проводити та документувати завдання щодо внутрішнього аудиту в державному секторі з урахуванням вимог національних нормативно-правових актів.

2 ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ЗМІСТ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Перед виконанням практичних занять студенти повинні вивчити теоретичний матеріал за програмою навчального курсу, використовуючи рекомендовану літературу.

Детальний зміст кожного практичного заняття, перелік завдань, питань для самоперевірки до кожної теми наведено нижче (табл. 2.1–2.2).

Таблиця 2.1 – Перелік практичних занять з дисципліни «Внутрішній аудит» (для студентів денної форми навчання)

номер практичного заняття	Перелік тем практичних занять, їх анотації
1	2
1	<p>Тема 1 Поняття та принципи внутрішнього контролю</p> <p>Загальні поняття про систему внутрішнього контролю. Взаємозв'язок ризику та контролю. Мета і завдання внутрішнього контролю. Принципи внутрішнього контролю.</p> <p>План:</p> <p>Опрацювання теоретичного матеріалу за темою лекції</p> <p>Визначення мети і завдання внутрішнього контролю</p> <p>Ситуаційна вправа «Організація функції внутрішнього контролю»</p> <p>Визначення рівня зрілості системи внутрішнього контролю</p> <p>Вивчення компонентів системи внутрішнього контролю</p> <p>Рекомендовані джерела: 20, 9, 7, 1, 10, 22</p>
2	<p>Тема 2 Сутність внутрішнього аудиту</p> <p>Виникнення внутрішнього аудиту та його необхідність. Сутність і мета внутрішнього аудиту. Внутрішній аудит у корпоративному управлінні. Місце внутрішнього аудиту в системі контролю</p> <p>План:</p> <p>Опрацювання теоретичного матеріалу за темою лекції</p> <p>Визначення характерних рис внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту.</p> <p>Визначення місця внутрішнього аудиту в системі внутрішнього контролю та системі корпоративного управління.</p> <p>Різниця та взаємозв'язок понять «внутрішній контроль» і «внутрішній аудит»</p> <p>Рекомендовані джерела: 20, 16, 9, 1, 22, 4, 10</p>

Продовження таблиці 2.1

1	2
3	<p align="center">Тема 3 Концептуальні основи внутрішнього аудиту</p> <p>Принципи внутрішнього аудиту. Відмінності внутрішнього і зовнішнього аудиту. Предмет, об'єкти і завдання внутрішнього аудиту. Види внутрішнього аудиту.</p> <p>План: Опрацювання теоретичного матеріалу за темою лекції. Засвоєння предмету, об'єкта та завдання внутрішнього аудиту. Практика реалізації різних видів внутрішнього аудиту. Переваги створення функції внутрішнього аудиту на підприємстві.</p> <p>Рекомендовані джерела: 16, 9, 1, 22, 4, 10</p>
4	<p align="center">Тема 4 Регламентація внутрішнього аудиту</p> <p>Професійні організації внутрішніх аудиторів. Міжнародні стандарти внутрішнього аудиту. Нормативно-правове регулювання внутрішнього аудиту в Україні.</p> <p>План: Опрацювання теоретичного матеріалу за темою лекції. Семинарське заняття в інтерактивній формі. Регулювання внутрішнього аудиту в Україні. Розуміння призначення стандартів внутрішнього аудиту.</p> <p>Рекомендовані джерела: 16, 9, 1, 4, 10</p>
5	<p align="center">Тема 5 Міжнародні стандарти професійної практики внутрішнього аудиту (стандарти)</p> <p>Кодекс професійної етики внутрішнього аудитора. Стандарти якісних характеристик. Стандарти діяльності.</p> <p>План: Опрацювання теоретичного матеріалу за темою лекції. Порівняльний аналіз Кодексів етики. Тест на знання Міжнародних стандартів аудиту. Кейси.</p> <p>Рекомендовані джерела: 16, 9, 1, 4, 10</p>
6	<p align="center">Тема 6 Теоретичні основи створення й функціонування системи внутрішнього аудиту</p> <p>Загальні вимоги та принципи організації функціонування служби внутрішнього аудиту на підприємстві. Функції та обов'язки служби внутрішнього аудиту. Підходи щодо реалізації функції внутрішнього аудиту. Цілі, завдання та організаційно-структурні форми служби внутрішнього аудиту.</p> <p>План: Опрацювання теоретичного матеріалу за темою лекції. Вимоги, що висуваються щодо служби внутрішнього аудиту. Переваги та недоліки підходів до реалізації функції внутрішнього аудиту. Завдання «Незалежність служби внутрішнього аудиту». Дискусійні доповіді «Професія внутрішнього аудитора».</p> <p>Рекомендовані джерела: 20, 16, 9, 1, 22, 4, 10</p>

Продовження таблиці 2.1

1	2
7	<p>Тема 7 Ризик-орієнтований підхід до проведення внутрішнього аудиту Ключові поняття ризику. Властивості ризиків та їхній взаємозв'язок із бізнес-процесом. Сутність ризик-орієнтованого підходу щодо проведення внутрішнього аудиту. План: Опрацювання теоретичного матеріалу за темою лекції. Завдання «Види ризиків». Семінарське заняття в інтерактивній формі. Практичне завдання «Реєстр ризиків».</p> <p>Рекомендовані джерела: 9, 1, 4, 10</p>
8	<p>Тема 8 Планування внутрішнього аудиту Підготовка стратегічного плану внутрішнього аудиту. Загальна структура та основні етапи проведення внутрішнього аудиту. Планування завдання внутрішнього аудиту. Складання робочої програми аудиторського завдання План: Опрацювання теоретичного матеріалу за темою лекції. Підходи до створення стратегічного плану внутрішнього аудиту. Вивчення Міжнародних стандартів щодо планування внутрішнього аудиту. Завдання «Етапи проведення внутрішнього аудиту». Завдання «Процес складання плану внутрішнього аудиту».</p> <p>Рекомендовані джерела: 16, 1, 22, 4, 7, 10</p>
9	<p>Тема 9 Інструментарій внутрішнього аудиту Методичні прийоми внутрішнього аудиту. Аудиторські докази. Аудиторські процедури. Виявлення шахрайств. План: Опрацювання теоретичного матеріалу за темою лекції. Практичне завдання «Знання методів та прийомів внутрішнього аудиту». Практичне завдання «Зовнішні підтвердження». Кейси.</p> <p>Рекомендовані джерела: 16, 1, 22, 4, 7, 10</p>
10	<p>Тема 10 Документування внутрішнього аудиту Загальні вимоги щодо документації внутрішнього аудиту. Робочі документи внутрішнього аудитора. Звітність внутрішнього аудитора. План: Опрацювання теоретичного матеріалу за темою лекції. Практичне завдання «Складання робочих документів аудитора». Завдання «Порівняння звітів внутрішнього і зовнішнього аудитів». Дискусія «Усунення та запобігання порушенням і зловживанням».</p> <p>Рекомендовані джерела: 16, 1, 22, 4, 10</p>

Продовження таблиці 2.1

1	2
11	<p align="center">Тема 11 Методика проведення внутрішнього аудиту</p> <p>Методичні основи проведення внутрішнього аудиту. Методика аудиту системи внутрішнього контролю бізнес-процесів. Методика аудиту системи управління ризиками. Методика аудиту системи корпоративного управління.</p> <p>План: Опрацювання теоретичного матеріалу за темою лекції. Семінарське заняття в інтерактивній формі. Практичне завдання «Класифікатор можливих порушень». Кейс.</p> <p>Рекомендовані джерела: 20, 16, 1, 22, 4, 10</p>
12	<p align="center">Тема 12 Організація комунікативних зв'язків у сфері внутрішнього аудиту</p> <p>Взаємодія служби внутрішнього аудиту з найвищим керівництвом підприємства. Комунікативні зв'язки внутрішніх аудиторів з іншими підрозділами підприємства. Взаємодія внутрішніх і зовнішніх аудиторів.</p> <p>План: Опрацювання теоретичного матеріалу за темою лекції Завдання «Підзвітність служби внутрішнього аудиту» Завдання «Вигоди від взаємодії зовнішніх та внутрішніх аудиторів» Дискусійне завдання «Організація функції внутрішнього аудиту»</p> <p>Рекомендовані джерела: 16, 9, 1, 4, 10</p>
13	<p align="center">Тема 13 Сутність проведення внутрішнього аудиту в державному секторі</p> <p>Законодавчі визначення внутрішнього аудиту та об'єкта внутрішнього аудиту. Сутність міжнародних та вітчизняних напрямів проведення внутрішнього аудиту. Структура та ієрархія національних нормативно-правових актів у сфері внутрішнього аудиту.</p> <p>План: Опрацювання теоретичного матеріалу за темою лекції. Семінарське заняття в інтерактивній формі. Завдання «Порівняння діяльності внутрішнього аудита та контрольної-ревізійної роботи». Завдання «Регламентация державного внутрішнього аудиту в Україні».</p> <p>Рекомендовані джерела: 16, 9, 1, 4, 10</p>
14	<p align="center">Тема 14 Роль та відповідальність внутрішніх аудиторів</p> <p>Принципи професійної діяльності щодо внутрішнього аудиту. Управління діяльністю підрозділу внутрішнього аудиту. Постійний професійний розвиток внутрішніх аудиторів.</p> <p>План: Опрацювання теоретичного матеріалу за темою лекції. Семінарське заняття в інтерактивній формі. Завдання «Порівняння кодексів етики». Завдання «Підбір претендента на посаду внутрішнього аудитора».</p> <p>Рекомендовані джерела: 16, 9, 1, 4, 10</p>

Продовження таблиці 2.1

1	2
15	<p>Тема 15 Планування внутрішнього аудиту в державному секторі Цикл діяльності з внутрішнього аудиту. Загальні положення про планування діяльності щодо внутрішнього аудиту. Визначення простору аудиту. Визначення подій, ризиків та пріоритетних об'єктів внутрішнього аудиту. Формування та затвердження планів діяльності з внутрішнього аудиту (внесення до них змін). План: Опрацювання теоретичного матеріалу за темою лекції. Завдання «Визначення простору та об'єктів внутрішнього аудиту». Завдання «Етапи циклу внутрішнього аудиту». Завдання «Види ризиків».</p> <p><i>Рекомендовані джерела: 16, 9, 1, 4, 10</i></p>
16	<p>Тема 16 Процес організації та проведення внутрішніх аудитів Організація внутрішнього аудиту та планування аудиторського завдання. Виконання аудиторського завдання. Підготування аудиторського звіту. Відстеження результатів упровадження аудиторських рекомендацій. План: Опрацювання теоретичного матеріалу за темою лекції. Завдання «Надійність аудиторських доказів». Завдання «Структура та зміст звіту внутрішнього аудитора». Дискусія «Моніторинг діяльності внутрішнього аудиту».</p> <p><i>Рекомендовані джерела: 16, 9, 1, 4, 10</i></p>
17	<p>Тема 17 Шахрайство і корупція: роль внутрішнього аудиту Визначення понять «шахрайство» та «корупція», типи й форми шахрайства та умови настання випадків шахрайства. Повноваження і відповідальність керівництва установи щодо запобігання шахрайству. Оцінка ризиків шахрайства. Роль, повноваження і відповідальність внутрішніх аудиторів у разі виникнення підозри шахрайства. План: Опрацювання теоретичного матеріалу за темою лекції. Семінарське заняття в інтерактивній формі. Завдання «Методичні прийоми при ризиках шахрайства».</p> <p><i>Рекомендовані джерела: 16, 9, 1, 4, 10</i></p>

Таблиця 2.2 – Перелік практичних занять із дисципліни «Внутрішній аудит» (для студентів заочної форми навчання)

Номер практичного заняття	Перелік тем практичних занять, їх анотації
1	2
1	<p align="center">Тема 6 Теоретичні основи створення й функціонування системи внутрішнього аудиту</p> <p>Загальні вимоги та принципи організації функціонування служби внутрішнього аудиту на підприємстві. Функції та обов'язки служби внутрішнього аудиту. Підходи щодо реалізації функції внутрішнього аудиту. Цілі, завдання та організаційно-структурні форми служби внутрішнього аудиту.</p> <p>План: Опрацювання теоретичного матеріалу за темою лекції. Вимоги, що висувуються щодо служби внутрішнього аудиту. Переваги та недоліки підходів щодо реалізації функції внутрішнього аудиту. Завдання «Незалежність служби внутрішнього аудиту». Дискусійні доповіді «Професія внутрішнього аудитора».</p> <p>Рекомендовані джерела: 20, 16, 9, 1, 22, 4, 10</p>
2	<p align="center">Тема 7 Ризик-орієнтований підхід до проведення внутрішнього аудиту</p> <p>Ключові поняття ризику. Властивості ризиків та їхній взаємозв'язок із бізнес-процесом. Сутність ризик-орієнтованого підходу щодо проведення внутрішнього аудиту.</p> <p>План: Опрацювання теоретичного матеріалу за темою лекції. Завдання «Види ризиків». Семінарське заняття в інтерактивній формі. Практичне завдання «Реєстр ризиків».</p> <p>Рекомендовані джерела: 9, 1, 4, 10</p>
3	<p align="center">Тема 11 Методика проведення внутрішнього аудиту</p> <p>Методичні основи проведення внутрішнього аудиту. Методика аудиту системи внутрішнього контролю бізнес-процесів. Методика аудиту системи управління ризиками. Методика аудиту системи корпоративного управління.</p> <p>План: Опрацювання теоретичного матеріалу за темою лекції. Семінарське заняття в інтерактивній формі. Практичне завдання «Класифікатор можливих порушень». Кейс.</p> <p>Рекомендовані джерела: 20, 16, 1, 22, 4, 10</p>

Продовження таблиці 2.1

1	2
4	<p align="center">Тема 16 Процес організації та проведення внутрішніх аудитів</p> <p>Організація внутрішнього аудиту та планування аудиторського завдання. Виконання аудиторського завдання. Підготування аудиторського звіту. Відстеження результатів упровадження аудиторських рекомендацій.</p> <p>План:</p> <p>Опрацювання теоретичного матеріалу за темою лекції. Завдання «Надійність аудиторських доказів». Завдання «Структура та зміст звіту внутрішнього аудитора». Дискусія «Моніторинг діяльності внутрішнього аудиту».</p> <p>Рекомендовані джерела: 16, 9, 1, 4, 10</p>

3 ПРАКТИКУМ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ ОСНОВИ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ

Тема 1 Поняття та принципи внутрішнього контролю

Мета заняття: визначення поняття, мети і завдання внутрішнього контролю, обговорення взаємозв'язку ризику та контролю, виокремлення основних завдань внутрішнього контролю. Знайомство з рівнями «зрілості» внутрішнього контролю. Визначення компонентів системи внутрішнього контролю Coso.

Питання для обговорення:

1. Подайте визначення поняття «внутрішній контроль».
2. Які причини забезпечують необхідність контролю на підприємстві?
3. Яке основне призначення контролю?
4. Назвіть види контролю?
5. Перелічіть основні причини створення системи внутрішнього контролю на підприємстві.
6. Назвіть об'єкти внутрішнього контролю.
7. Назвіть цілі внутрішнього контролю.
8. Перелічіть завдання, що вирішує внутрішній контроль.
9. Що вважається ефективним внутрішнім контролем.
10. Назвіть принципи системи внутрішнього контролю.

Завдання 1. Ситуація «Організація функції внутрішнього контролю».

У масштабному бізнесі було створено підрозділ внутрішнього контролю. При цьому в його склад включили тільки високопрофесійних аудиторів

звітності. Перше завдання цього підрозділу – перевірити регіональний виробничий підрозділ.

Бригада аудиторів виїжджає на підприємство. Але матеріали для здійснення перевірки не готові. Наявні тільки окремі накази з матеріального обліку, однак інвентаризацію провести неможливо, тому що всі міжзаводські переміщення фіксуються тільки в зошитах, і підписів немає. Рішення приймаються безпідставно: начебто відповідальні є, посадові інструкції є, але не відомо на підставі чого приймається рішення, співробітники, при появі внутрішніх контролерів хвилюються небагатослівні.

У такій ситуації бригада перевіряючих спрямовує свої зусилля на звітність. І, звісно, виявляє в ній безліч недоліків. За підсумками відрядження написаний великий звіт. Його суть викладена на одній сторінці і зводиться до того, що перевірка утруднена, а в повноті представлених документів і достовірності звітності вони взагалі не впевнені. Решта 55 аркушів – виявлені відхилення по неправильного списання матеріалів, невірному нарахування зарплати і оформлення авансових звітів. Доповідь представлена власнику, який, взагалі кажучи, залишився роботою бригади задоволений: виявлено багато.

До того ж в звіті аудиторів навіть звернуто увагу на необхідність суттєвих змін СВК. Єдина біда – не сказано, що і як потрібно змінити. За підсумками перевірки намічені заходи, але, так як фахівці з організаційного розвитку в підрозділі внутрішнього контролю відсутні, то доопрацювання процесів доручена підрозділам, які їх і виконують. Природно, очікувати значних зрушень у внутрішньому контролі в такій ситуації наївно.

Через якийсь час ситуація повторюється: знову велика бригада, знову виходить перевірити тільки достовірність звітності. Зміни ж в бізнес-процесах мінімальні. За результатами перевірок летять голови, але не керівника служби внутрішнього аудиту.

Варто зазначити, що в цій ситуації не тільки багато помилок не були взяті до уваги. Було підмінено (продубльовано) роботу зовнішнього аудиту, тобто вартісна робота була виконана два рази.

Необхідно проаналізувати зазначену ситуацію, визначити її причини та запропонувати необхідні дії для її вирішення.

Питання, на які потрібно відповісти:

1. Чи були допущені помилки у процесі створення функції внутрішнього контролю?
2. Які помилки допущені в процесі кадрового підбору?
3. Які дії з боку власника були недоцільними?
4. Які дії необхідно зробити подалі, щоб уникнути усіх помилок та створити ефективну базу внутрішнього контролю?

Завдання 2. На підставі презентації «Масштаби бізнесу та рівні зрілості СВК»:

1. Визначити, відносні рівні зрілості системи внутрішнього контролю та дайте їхню характеристику. Порівняти свої результати з відповідними слайдами.

2. Заповнити таблицю відповідності рівня зрілості СВК і моделі життєвого циклу організації.

Рівні зрілості СВК	Характеристика	Рівень життєвого циклу організації

Завдання 3. Назвіть компоненти системи внутрішнього контролю та наведіть приклади, заповнивши наступну таблицю:

Компонент контролю	Приклади

Тема 2 Сутність внутрішнього аудиту

Мета заняття: визначення необхідності, сутності та мети внутрішнього аудиту, аналіз історії виникнення та розвитку внутрішнього аудиту, обговорення місця внутрішнього аудиту в системі корпоративного управління та внутрішнього контролю.

Питання для обговорення:

1. Які теорії виникнення аудиту вам відомі?
2. У якій сфері з'явилися перші професійні внутрішні аудитори?
3. Коли і після яких подій внутрішній аудит почав динамічно розвиватися?
4. Які основні етапи розвитку внутрішнього аудиту?
5. Додайте визначення поняття «внутрішній аудит»
6. Назвіть мету внутрішнього аудиту.
7. Назвіть переваги підприємств, що організовують функцію внутрішнього аудиту?
8. Додайте визначення поняття «корпоративне управління».
9. Яке місце посідає внутрішній аудит у системі корпоративного управління?
10. Як взаємопов'язані поняття «внутрішній аудит» і «внутрішній контроль»?

Завдання 1. Визначити, які з наведених тез відносяться до внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту:

1) незалежна і об'єктивна діяльність з надання гарантій і консультацій, спрямована на досягнення конкретних результатів і поліпшення роботи організацій;

2) метою є забезпечення дотримання всіма співробітниками підприємства своїх посадових обов'язків відповідно до цілей організації;

3) здійснює методичне забезпечення організації та здійснення внутрішнього контролю;

4) мета полягає у забезпеченні ефективності функціонування всіх видів діяльності на всіх рівнях управління, а також у захисті законних майнових інтересів організації і її власників (акціонерів);

5) координує діяльність підрозділів щодо організації та здійснення внутрішнього контролю;

6) здійснює оцінку внутрішнього контролю;

7) готує рекомендації (пропозиції) щодо усунення виявлених порушень і недоліків.

Завдання 2. Ефект масштабу пов'язаний зі зміною вартості одиниці продукції в залежності від масштабів її виробництва фірмою. Розглядається в довгостроковому періоді. Зниження витрат на одиницю продукції при укрупненні виробництва називається економією на масштабі. Вид кривої довгострокових витрат пов'язаний з ефектом масштабу виробництва.

Економією на масштабі можуть скористатися компанії будь-якого розміру, збільшивши обсяг своєї операційної діяльності.

Найбільш поширеними методами є:

- закупівлі (отримання оптових знижок);
- менеджмент (використовується спеціалізація менеджерів);
- фінанси (отримання менш дорогих кредитів), маркетинг (поширення витрат на рекламу для більшого асортименту продукції).

Використання будь-якого з цих факторів знижує довгострокові середні витрати зрушуючи на графіку вниз і вправо криву короткострокових середніх витрат.

Назвати негативні прояви «ефекту масштабу».

Завдання 3. Складіть порівнянну таблицю системи внутрішнього контролю і системи внутрішнього аудиту:

Характеристика	Система внутрішнього контролю	Система внутрішнього аудиту
Мета		
Суб'єкт		
Об'єкт		
Замовник		
Виконавець		
Підпорядкованість		
Методи		

Тема 3 Концептуальні основи внутрішнього аудиту

Мета заняття: засвоєння предмету, об'єкта і завдань внутрішнього аудиту, обговорення різних видів внутрішнього аудиту, засвоєння практики проведення різних видів внутрішнього аудиту, визначення різниці між внутрішнім та зовнішнім аудитами.

Питання для обговорення:

1. Що становить предмет внутрішнього аудиту?
2. Назвіть основні об'єкти внутрішнього аудиту.
3. Назвіть функції внутрішнього аудиту.
4. Які завдання виконує внутрішній аудит?
5. Назвіть принципи внутрішнього аудиту.
6. У чому полягають основні відмінності внутрішнього і зовнішнього аудиту?
7. Назвіть основні методи проведення внутрішнього аудиту. Чи відрізняються вони від методів зовнішнього аудиту?
8. Охарактеризуйте взаємозв'язок внутрішнього і зовнішнього аудиту. Чи можна зовнішній аудит замінити внутрішнім?
9. Назвіть види внутрішнього аудиту.

Завдання 1. Визначить та аргументуйте правильність поданих тверджень.

1) внутрішній аудит традиційно підтверджує достовірність фінансової звітності компанії;

2) зовнішній аудит фокусується на операціях і подіях, що можуть надати матеріально вплинути на фінансову звітність компанії;

3) внутрішній аудит спрямований, насамперед, на оцінку наявних систем контролю та управління ризиками компанії;

4) одним із завдань зовнішнього аудиту в рамках надання аудиторських послуг є оцінка економічної обґрунтованості управлінських рішень і ефективності діяльності підрозділів компанії;

5) зовнішній аудит слугує, насамперед, інтересам зовнішніх зацікавлених сторін - потенційних інвесторів, кредиторів тощо;

6) внутрішній аудит може скасувати необхідність зовнішнього аудиту для компанії;

7) ефективний внутрішній аудит може знизити витрати компанії на зовнішній аудит.

Завдання 2. Визначити вид внутрішнього аудиту залежно від об'єктів, що перевіряється.

Об'єкт внутрішнього аудиту	Вид внутрішнього аудиту
Оцінка достовірності фінансової звітності	
Процес постачання матеріалів для виробництва продукції	
Дотримання господарюючим суб'єктом вимог нормативної правової бази	
Безпека інформаційних систем господарюючого суб'єкта	
Виконання господарюючим суб'єктом планових завдань щодо захисту навколишнього середовища від хибного впливу	
Окремий бізнес-проект із метою виявлення можливостей поліпшення господарської діяльності	

Завдання 3. Створення служби внутрішнього аудиту призводить до зростання корпоративних витрат на управління. Які, на ваш погляд, вигоди може отримати компанія від створення такої служби?

Тема 4 Регламентация внутрішнього аудиту

Мета заняття: проведення семінару в інтерактивній формі у вигляді презентацій та обговорення доповідей, ознайомлення зі станом стандартизації внутрішнього аудиту, аналіз нормативно-правового забезпечення внутрішнього аудиту в Україні.

Питання для обговорення:

1. Яким є загальне призначення професійних організацій?
2. Назвіть найвідоміші професійні громадські організації.
3. З якою професійною організацією пов'язують становлення внутрішнього аудиту?
4. Що ви знаєте про діяльність Інституту внутрішніх аудиторів (Global ІА)?
5. З якими організаціями Інститут внутрішніх аудиторів підтримує взаємовідносини?
6. Якою організацією Інститут внутрішніх аудиторів представлений в Україні?
7. Назвіть мету діяльності Інституту внутрішніх аудиторів.
8. Які рівні стандартів ви можете назвати?
9. Назвіть мету створення Міжнародних стандартів професійної практики внутрішнього аудиту.
10. Охарактеризуйте сучасний стан нормативно-правового регулювання внутрішнього аудиту в Україні.

Завдання 1. Представити доповідь з презентацією за однією із тем:

1. Взаємозв'язок міжнародних стандартів зовнішнього та внутрішнього аудиту.
2. Сертифікація внутрішніх аудиторів.
3. Регламентація внутрішнього контролю та аудиту в Україні.
4. Виникнення та етапи розвитку внутрішнього аудиту у світі та в Україні.

Необхідно розробити критерії оцінювання доповідей. Доповіді за представленою темою обговорюються в групах (дискусія, дебати) та оцінюються за розробленою системою оцінювання.

Завдання 2. Проаналізувати нормативно-правову базу України щодо внутрішнього аудиту, результати аналізу оформити у вигляді таблиці.

Нормативно-правові акти України щодо внутрішнього аудиту	Нормативно-правові акти України щодо зовнішнього аудиту

Завдання 3. Складіть характеристику Міжнародних стандартів професійної практики внутрішнього аудиту, заповнивши таблицю:

Необхідність створення та застосування МСППВА	
Мета стандартів	
Компоненти МСППВА	
Структура стандартів	

Тема 5 Міжнародні стандарти професійної практики в внутрішнього аудиту (стандарти)

Мета заняття: засвоєння норм Кодексу етики внутрішніх аудиторів, ознайомлення зі структурою та змістом Міжнародних стандартів внутрішнього аудиту.

Питання для обговорення:

1. Що таке професійна етика?

2. Якою організацією було розроблено Кодекс етики внутрішніх аудиторів?

3. З яких основних елементів складається Кодекс етики внутрішніх аудиторів?

4. Назвіть базові принципи етики внутрішнього аудитора.

5. У яких документах можна знайти додаткові тлумачення етичних вимог?

6. Назвіть загрози порушення базових принципів професійної етики.

7. Охарактеризуйте зміст Стандартів якісних характеристик.

8. Охарактеризуйте зміст Стандартів діяльності.

Завдання 1. Здійснити порівняльний аналіз Кодексу етики професійних бухгалтерів та Кодексу етики внутрішніх аудиторів, результати аналізу оформити у вигляді таблиці.

Характеристика	Кодекс етики професійних бухгалтерів	Кодекс етики внутрішніх аудиторів
Організація, що розробила		
Сфера застосування		
Структура		
Базові принципи		

Завдання 2. Визначити стандарти, де вказано:

1. Мета звітності – надання гарантій вищому виконавчому керівництву та Раді щодо процесів управління ризиками й контролю.

2. Керівник внутрішнього аудиту повинен вивчити підстави для рішення, прийнятого менеджментом, виявити причини виникнення суперечки, а також визначити, чи мав менеджмент повноваження приймати ризик.

3. Керівник внутрішнього аудиту повинен підтримувати відносини і безпосередньо взаємодіяти з Радою.

4. Мета звітності – надання гарантій вищому виконавчому керівництву та Раді щодо процесів корпоративного управління.

5. Керівник внутрішнього аудиту повинен інформувати вище виконавче керівництво та Раду про результати програми гарантії та підвищення якості.

Завдання 3. У внутрішнього аудитора є підозри щодо свідомого спотворення фінансової звітності, але немає аудиторських доказів щодо цього. Оскільки програма перевірки фінансової звітності не містить рекомендацій щодо проведення розширених аудиторських процедур, аудитор склав звіт за результатами виконаних процедур, передбачених програмою перевірки.

Як ви вважаєте, чи порушив внутрішній аудитор хоч один принцип, зазначений у Стандартах? Якщо так, то вкажіть який.

Завдання 4. Керівник служби внутрішнього аудиту компанії «Мрія» 4 роки тому працював внутрішнім аудитором у компанії «Зірка». У звітному році компанія «Зірка» уклала контракт на поставку великої партії компонентів для «Мрії». Після доставлення компонентів із керівником зв'язався представник «Зірки», який для налагодження відносин запропонував керівнику служби внутрішнього аудиту досить дорогий подарунок.

Що повинен вчинити в цій ситуації керівник служби внутрішнього аудиту?

Тема 6 Теоретичні основи створення й функціонування системи внутрішнього аудиту

Мета заняття: засвоєння базових відомостей щодо створення та діяльності служби внутрішнього аудиту на підприємстві, опрацювання недоліків та переваг різних підходів до створення служби внутрішнього

аудиту, визначення місця служби внутрішнього аудиту у системі корпоративного управління.

Питання для обговорення:

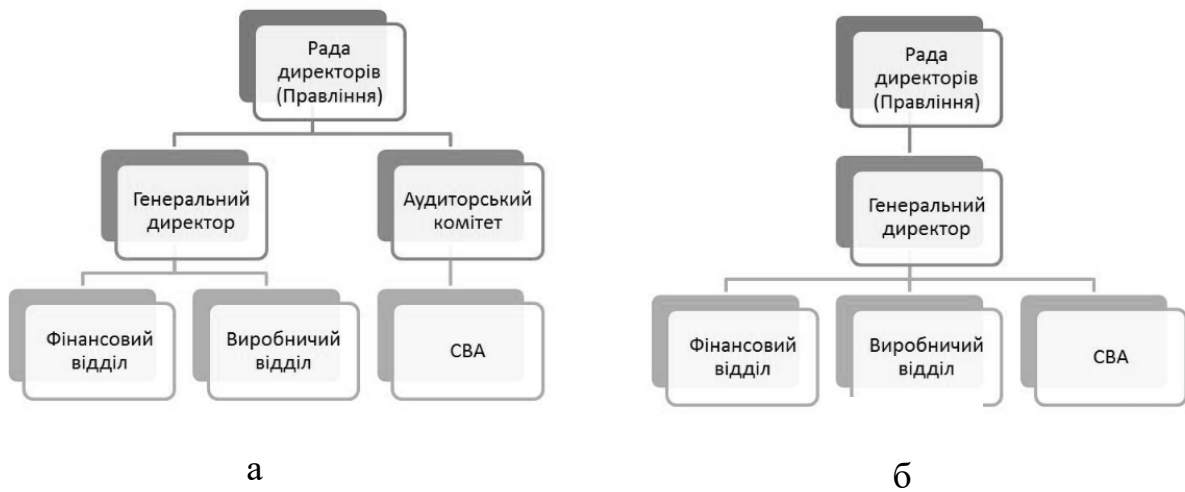
1. Хто є користувачем інформації, що надає служба внутрішнього аудиту?
2. Які вимоги висуваються до служби внутрішнього аудиту?
3. Якими є принципи організації внутрішнього аудиту?
4. Назвіть функції внутрішнього аудиту.
5. Охарактеризуйте обов'язки осіб, що здійснюють внутрішній аудит.
6. Назвіть підходи щодо організації функції внутрішнього аудиту.
7. Які основні завдання повинен виконувати внутрішній аудит?
8. Якими посадами або структурними підрозділами може бути представлена функція внутрішнього аудиту?
9. Які чинники впливають на структуру і чисельність персоналу служби внутрішнього аудиту?
10. Назвіть організаційні форми служби внутрішнього аудиту?

Завдання 1. Складіть таблицю порівняльного оцінювання служби внутрішнього аудиту та контрольно-ревізійної служби.

Завдання 2. Сформулюйте коротко (тезисно) переваги й недоліки підходів щодо реалізації функції внутрішнього аудиту, оформивши результат у вигляді таблиці.

Назва	Переваги	Недоліки
Створення служби внутрішнього аудиту		
Аутсорсинг служби внутрішнього аудиту		
Косорсинг служби внутрішнього аудиту		

Завдання 3. Подайте оцінку незалежності служби внутрішнього аудиту у поданих нижче варіантах підпорядкованості.



Завдання 4. Розглянувши вимоги щодо підрозділу внутрішнього контролю:

- а) виокремити пріоритетні, необхідні в будь-якій організації;
- б) відзначте вимоги, які можуть бути необов'язковими в організаціях різних масштабів (малий, середній, великий бізнес).

Відповіді поясніть.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ

Тема 7 Ризик-орієнтований підхід до проведення внутрішнього аудиту

Мета заняття: проведення семінару в інтерактивній формі у вигляді презентацій та обговорення доповідей, вивчення основних понять ризику, засвоєння підходів щодо ризик-орієнтованого планування внутрішнього аудиту.

Питання для обговорення:

1. Подайте визначення поняттю «ризик»
2. Які ризики належать до зовнішніх та внутрішніх ризиків?
3. Які основні ризики компанії виокремлюють?
4. Назвіть ознаки властивості ризиків.
5. Ризики пов'язані з бізнес-процесами?
6. У чому полягає суть ризик-орієнтованого підходу щодо проведення внутрішнього аудиту?
7. Назвіть складники процесу діагностики ризиків.
8. Назвіть методи виявлення ризиків.
9. Що є результатом процесу ідентифікації ризиків? Яким чином можна визначити загальну оцінку ризиків?
10. Як карта ризиків конвертується в програму внутрішнього аудиту?

Завдання 1. Співставте поняття та їхні визначення.

Поняття	Визначення
1 Припустимий ризик	а) можливість настання якої-небудь події, яка могла би впливати на досягнення цілей
2 Властивий ризик	б) прийнятний рівень відхилення від поставленої мети
3 Ризик	в) рівень ризику, який організація в цілому вважає для себе допустимим в процесі створення вартості. Ризик-апетит може виражатися в кількісних і якісних термінах
4 Ризик-апетит компанії	г) ризик для організації під час відсутності дій з боку керівництва зі зміни ймовірності виникнення або ступеня впливу даного ризику.
5 Залишковий ризик	д) обставина, що впливають на ймовірність або наслідки реалізації ризику, але не є його безпосередньою причиною
6 Фактори ризику	е) це ризик, що залишається після прийняття керівництвом заходів з реагування на ризик

Наведіть приклади, що пояснюють поняття «властивий ризик» та «залишковий ризик».

Завдання 2. Представити доповідь з презентацією за однією з тем:

1. Процес управління ризиками: сучасні підходи та стратегії реагування на ризики.
2. Методика побудови карти ризиків.
3. Процес ідентифікації ризиків: методи та джерела інформації.
4. Сучасні топ-ризика бізнесу.

Необхідно розробити критерії оцінювання доповідей. Доповіді за представленою темою обговорюються у групах (дискусія, дебати) та оцінюються за розробленою системою оцінювання.

Завдання 3. Використовуючи метод «мозкового штурму» необхідно скласти як можна повний реєстр ризиків підприємства, обравши одну з галузей: виробництво, сфера послуг, житлово-комунальне господарство, будівництво. Необхідно навести коротку характеристику діяльності підприємства, групи ризиків, ризики, що входять до кожної групи та фактори ризиків. Результати оформити у вигляді таблиці.

Тема 8 Планування внутрішнього аудиту

Мета заняття: вивчення основ планування діяльності внутрішнього аудиту, засвоєння різних видів планів: стратегічного, річного, окремого завдання, вивчення підходів щодо планування, опрацювання методики складання робочої програми внутрішнього аудиту.

Питання для обговорення:

1. З яких етапів складається процес планування внутрішнього аудиту?
2. Що собою становить стратегічний план служби внутрішнього аудиту?

3. З яких етапів складається процес розроблення стратегічного плану внутрішнього аудиту?

4. Які основні види проєктів зазвичай здійснює служба внутрішнього аудиту?

5. Хто є основними учасниками процесу проведення внутрішнього аудиту?

6. З яких етапів складається процес проведення внутрішнього аудиту?

7. Які основні елементи включають у рівний план внутрішнього аудиту?

8. Які розділи включає річний план проведення внутрішнього аудиту?

9. Від чого залежить успішна реалізація річного плану служби внутрішнього аудиту?

10. Яким чином відбувається планування завдання внутрішнього аудиту? Що представляє собою робоча програма внутрішнього аудиту?

Завдання 1. Охарактеризуйте вимоги Міжнародних стандартів професійної практики внутрішніх аудиторів 2010 та 2020. Дайте відповіді на наступні питання:

1. На чому повинен бути заснований план роботи внутрішнього аудиту?

2. Як часто необхідно проводити оцінку ризиків організації?

3. На що повинен звернути увагу керівник служби внутрішнього аудиту при складанні плану внутрішнього аудиту?

4. Які основні аспекти повинен розкрити керівник внутрішнього аудиту у процесі розгляду та затвердження плану внутрішнього аудиту?

Завдання 2. Перелічіть етапи внутрішнього аудиту. Порівняйте кожен етап внутрішнього і зовнішнього аудиту. Узагальніть подібні ознаки й відмінності.

Завдання 3. Компанія ТОВ «Мрія» виготовляє меблі на продаж. Підприємство має у своєму складі два цехи з виготовлення м'яких меблів та виготовлення кухонь, а також фірмовий магазин. Необхідно описати процес складання плану внутрішнього аудиту на рік, враховуючи вимоги Міжнародних стандартів професійної практики внутрішнього аудиту щодо обов'язкової оцінки ризиків, а також оформити річний план у вигляді належного документу.

Тема 9 Інструментарій внутрішнього аудиту

Мета заняття: вивчення методичних прийомів внутрішнього аудиту, засвоєння прийомів отримання аудиторських доказів, визначення достатності та надійності аудиторських доказів, обговорення заходів запобігання корпоративному шахрайству.

Питання для обговорення:

1. Що є методом внутрішнього аудиту?
2. Які методи використовуються для отримання аудиторських доказів під час проведення внутрішнього аудиту?
3. Які використовуються спеціальні методи внутрішнього аудиту?
4. Які специфічні методичні прийоми використовуються у процесі проведення внутрішнього аудиту?
5. Що таке аудиторські докази? Що є джерелами аудиторських доказів?
6. Які фактори впливають на переконливість аудиторських доказів?
7. Що розуміють під аудиторськими процедурами?
8. За допомогою яких аудиторських процедур отримують аудиторські докази?
9. Які процедури називають аналітичними?
10. Що розуміють під терміном «шахрайство»? Подайте визначення шахрайства згідно з міжнародними стандартами.

Завдання 1. Розгляньте подані ситуації та вкажіть, за допомогою яких методичних прийомів та аудиторських процедур їх можна встановити:

Ситуація	Методичні прийоми, аудиторські процедури
Відсутність Головної книги на підприємстві	
Дані статей балансу на початок звітнього фінансового року, що не відповідають даним балансу на кінець попереднього фінансового року	
Фактична кількість продукції на складі перевищує кількість, зазначену в первинних документах	
Касиром привласнено 300 грн	
Товари, що надійшли від постачальника, не відображені в обліку	
У рахунку-фактурі підпис бухгалтера не відповідає справжньому	

Завдання 2. Наведіть приклади, коли як ви вважаєте, використання зовнішніх підтверджень буде найбільш виправданим (не менше чотирьох).

Завдання 3. Внутрішній аудитор звітує безпосередньо перед Радою директорів. Нещодавно аудитор розкрив велике розкрадання грошових коштів. Касир зізнався, що взяв гроші для термінового лікування своєї дитини і має намір відшкодувати гроші компанії і написав про це розписку аудитору. Аудитор вирішив не повідомляти про це керівництву. Чи правильно вчинив на ваш погляд, у цій ситуації аудитор?

Завдання 4. Внутрішньому аудитору стало відомо, що бухгалтер, який відповідає за облік кредиторської заборгованості, має фізичний доступ до видаткових касових ордерів. Аудитор вже співпрацює з цим бухгалтером багато років і висловлює по відношенню до нього високу ступінь довіри.

Отже, аудитор записує в робочих паперах, що контроль над видатковими касовими ордерами адекватний. Чи виявив внутрішній аудитор належний професіоналізм у цій ситуації?

Тема 10 Документування внутрішнього аудиту

Мета заняття: обговорення вимог щодо складання та зберігання документації внутрішнього аудиту, засвоєння процесу складання робочих документів аудитора на практиці, порівняння звітів внутрішнього та зовнішнього аудитів.

Питання для обговорення:

1. Що є робочими документами внутрішнього аудитора?
2. Назвіть переваги та недоліки впровадження оптимальної системи документування внутрішнього аудиту.
3. Перелічіть вимоги Міжнародних стандартів внутрішнього аудиту щодо документування внутрішнього аудиту.
4. Назвіть вимоги щодо аудиторської документації.
5. Які чинники впливають на форму і зміст робочих аудиторських документів?
6. Назвіть вимоги щодо зберігання робочої документації внутрішнього аудитора.
7. Назвіть вимоги щодо оформлення робочих документів внутрішнього аудиту.
8. Що розуміють під поняттям «звітність внутрішнього аудитора»?
9. Назвіть види звітності внутрішнього аудитора.
10. Перелічіть основні компоненти звіту внутрішнього аудитора.
11. Назвіть вимоги щодо стилістики звіту внутрішнього аудитора?

Завдання 1. За планом робіт внутрішньому аудитору необхідно перевірити та проаналізувати авансові звіти співробітників підприємства.

Одним зі співробітників були надані виправдувальні документи проживання в муніципальному готелі з міста районного масштабу, із вартістю одномісного номера, що викликало сумніви у внутрішнього

аудитора. У виправдувальному документі ціна проживання була порівнянна з ціною номера в чотиризіркового готелю.

Необхідно визначити дії, що необхідно здійснити аудитору для встановлення факту зловживань, зазначити, які необхідно скласти робочі документи та розробити рекомендації щодо удосконалення бізнес-процесу «Витрати на відрядження».

Завдання 2. Охарактеризуйте основні вимоги щодо оформлення робочих документів внутрішнього аудитора. Розробіть робочий документ щодо оцінки ризиків діяльності підприємства з урахуванням обов'язкових реквізитів та вимог щодо зберігання документа й доступу до нього.

Завдання 3. Порівняйте вимоги та зміст звітів за результатами внутрішнього та зовнішнього аудитів. За результатами аналізу складіть порівняльну таблицю.

Завдання 4. Які заходи щодо усунення та запобігання порушенням і зловживанням можуть запропонувати внутрішні аудитори керівництву? Хто приймає остаточне рішення щодо реалізації цих заходів?

Тема 11 Методика проведення внутрішнього аудиту

Мета заняття: проведення семінару в інтерактивній формі у вигляді презентацій та обговорення доповідей, засвоєння практики проведення внутрішнього аудиту окремих бізнес-процесів.

Питання для обговорення:

1. Які процеси діяльності підприємства можна вважати ключовими, а які критичними?

2. Назвіть основні принципи методики проведення внутрішнього аудиту підприємства.

3. Назвіть варіанти проведення робіт внутрішніми аудиторами.

4. У яких напрямках необхідно розглядати методику внутрішнього аудиту?

5. Які етапи включає процес проведення внутрішньої аудиторської перевірки системи внутрішнього контролю бізнес-процесів компанії?

6. Які блоки повинна містити програма аудиту по кожному процесу?

7. Які рекомендації може висунути внутрішній аудитор на основі результатів оцінки дизайну контролю бізнес-процесу?

8. Які дії внутрішніх аудиторів доречні при оцінці ефективності існуючої системи управління ризиками?

9. Які існують підходи до формування моделі управління ризиками?

10. Які аспекти необхідно розглянути внутрішньому аудитору під час аналізу ефективності застосовуваної моделі управління ризиками?

Завдання 1. Представити доповідь з презентацією за однією з тем:

1. Методика внутрішнього аудиту процесу «Управління продажами».

2. Методика внутрішнього аудиту процесу «Управління дебіторською заборгованістю».

3. Методика внутрішнього аудиту процесу «Управління рухом ТМЦ».

4. Методика внутрішнього аудиту процесу «Управління закупівлями».

5. Методика внутрішнього аудиту процесу «Управління основними засобами»

Необхідно розробити критерії оцінювання доповідей. Доповіді за представленою темою обговорюються у групах (дискусія, дебати) та оцінюються за розробленою системою оцінювання.

Завдання 2. Складіть класифікатор типових і потенційних порушень процесу «Управління кредиторською заборгованістю».

Завдання 3. За планом робіт на внутрішнього аудитора очікувала перевірка роботи автопарку компанії, аналіз витрат на утримування автопарку, аналіз витрат пального технікою.

Перевірка практично закінчувалася і належало готувати звіт за результатами, але внутрішньому аудиторіві так і не вдалося отримати від начальника транспортного цеху (завідувача гаражем) звіт про використане паливо. Він постійно був зайнятий справами, плінністю, виїздами тощо. Суть затримки полягала в тому, що завідувач гаражем вів фактичні звіти з купівлі палива і його витрат в своїх спеціальних файлах в Excel, на підставі яких бухгалтер виконувала списання палива. Звіт про списувати палива за січень потрапляв до бухгалтеру у березні, березневі дані про фактично спожите паливо, приходили бухгалтеру у травні. За результатами аналізу та зіставлення часу заправок, обсягу заправленого палива в бак був зафіксований неймовірний обсяг баків двох автомобілів і кількість споживаного палива цими авто, які були закріплені за завідувачем гаражем і його знайомим. Таким чином, за рік було уведено з бізнесу близько 1,0 млн. грн.

Необхідно визначити, які обставини були «червоним прапорцем» для проведення аналізу витрат пального, зазначити, які документи перевірів аудитор і які рекомендації щодо удосконалення бізнес-процесу він надав?

Тема 12 Організація комунікативних зв'язків у сфері внутрішнього аудиту

Мета заняття: обговорення практики взаємодії внутрішніх аудиторів з керівництвом та іншими структурними підрозділами, визначення напрямів та переваг взаємодії внутрішніх і зовнішніх аудиторів

Питання для обговорення:

1. Назвіть основні напрями взаємодії служби внутрішнього аудиту з найвищим керівництвом.

2. Назвіть оптимальні строки періодичних звітів щодо функціонування служби внутрішнього аудиту найвищому керівництву.

3. Що повинні містити квартальні та річні звіти служби внутрішнього аудиту найвищому керівництву?

4. З якими структурними підрозділами підприємства комунікує служба внутрішнього аудиту?

5. Від чого залежить ефективність комунікування внутрішніх аудиторів з іншими підрозділами організації?

6. З яких питань взаємодіє служба внутрішнього аудиту з матеріальним складом та відділом кадрів?

7. Назвіть нормативні вимоги щодо взаємодії внутрішніх та зовнішніх аудиторів?

8. Що повинен оцінити зовнішній аудитор, щоб визначити адекватність конкретних завдань, виконаних внутрішніми аудиторами?

9. Які фактори впливають на рівень довіри зовнішнього аудитора до внутрішнього аудиту?

Завдання 1. Для забезпечення незалежності внутрішнього аудиту його функційна й адміністративна підзвітність повинні бути розмежовані. В чому полягає сутність функціональної та адміністративної підзвітності служби внутрішнього аудиту? Наведіть приклади.

Завдання 2. Визначити:

- а) вигоди зовнішніх аудиторів від співпраці з внутрішніми аудиторами;
- б) вигоди внутрішніх аудиторів від співпраці із зовнішніми аудиторами.

Завдання 3. Визначити, які твердження є правильні:

а) використання роботи внутрішнього аудитора забезпечує скорочення витрат на проведення зовнішнього аудиту шляхом перегляду термінів і графіка аудиту;

б) процедура повторного виконання не може супроводжуватися більш переконливими доказами щодо якості роботи служби внутрішнього аудиту порівняно з іншими процедурами;

в) зовнішній аудитор не повинен залучати внутрішніх аудиторів до безпосередньої участі в аудиті для виконання процедур, що мають відношення до роботи, про яку служба внутрішнього аудиту звітує перед керівництвом;

г) якщо зовнішній аудитор має намір використати результати діяльності внутрішнього аудитора, то він повинен ознайомитися з робочими документами внутрішнього аудиту й переконатися, що ставлення керівництва і власників до зауважень, пропозицій, питань, поставлених внутрішніми аудиторами, конструктивне;

д) координація між зовнішнім аудитором та службою внутрішнього аудиту не може вважатися ефективною, якщо зовнішній аудитор інформує службу внутрішнього аудиту про значущі питання, здатні вплинути на її діяльність.

Відповідь обґрунтувати.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3

ВНУТРІШНІЙ АУДИТ У ДЕРЖАВНОМУ СЕКТОРІ УКРАЇНИ

Тема 13 Сутність проведення внутрішнього аудиту в державному секторі

Мета заняття: проведення семінару в інтерактивній формі у вигляді презентацій та обговорення доповідей, ознайомлення із сутністю та основними відмінними ознаками внутрішнього аудиту в державному секторі, вивчення законодавчої бази щодо регулювання державного внутрішнього аудиту.

Питання для обговорення:

1. Яку роль виконує впровадження функції внутрішнього аудиту у діяльність розпорядників бюджетних коштів?
2. Які основні законодавчі акти регламентують упровадження внутрішнього аудиту в державному секторі?
3. Яким органом визначаються основні принципи здійснення внутрішнього контролю і внутрішнього аудиту в державному секторі?
4. Який документ має найвищу юридичну силу в ієрархії національних документів у сфері внутрішнього аудиту в державному секторі?
5. Перелічіть міжнародні регулювальні акти у сфері внутрішнього аудиту.
6. Які документи встановлюють вимоги щодо здійснення функції внутрішнього аудиту безпосередньо в установі?
7. Яким документом визначаються морально-етичні принципи професійної діяльності працівників підрозділу внутрішнього аудиту?
8. Яким документом визначаються цілі, повноваження та обов'язки функції внутрішнього аудиту ?

Завдання 1. Представити доповідь з презентацією за однією із тем:

1. Міжнародні стандарти та цінність діяльності внутрішнього аудиту у державному секторі.
2. Регламентування діяльності внутрішнього аудиту в державному секторі України.
3. Досвід зарубіжних країн щодо впровадження внутрішнього аудиту в державному секторі.
4. Сучасний стан упровадження внутрішнього аудиту в державному секторі України.

Необхідно розробити критерії оцінювання доповідей. Доповіді за представленою темою обговорюються у групах (дискусія, дебати) та оцінюються за розробленою системою оцінювання.

Завдання 2. Складіть порівняльну таблицю щодо діяльності служби внутрішнього аудиту порівняно з внутрішньою контрольно-ревізійною роботою у державному секторі.

Завдання 3. Складіть таблицю щодо визначення суті та мети державного внутрішнього аудиту в законодавчих актах України.

Тема 14 Роль та відповідальність внутрішніх аудиторів

Мета заняття: проведення семінару в інтерактивній формі у вигляді презентацій та обговорення доповідей, ознайомлення з нормативно-правовою базою щодо професійної діяльності внутрішніх аудиторів у державному секторі.

Питання для обговорення:

1. Якими документами визначені принципи професійної діяльності щодо внутрішнього аудиту в державному секторі?

2. Які основні принципи професійної діяльності визначені Кодексом етики працівників підрозділу внутрішнього аудиту?
3. З яких елементів складається незалежність підрозділу внутрішнього аудиту?
4. У чому полягає суть організаційної незалежності підрозділу внутрішнього аудиту?
5. У чому полягає суть функціональної незалежності підрозділу внутрішнього аудиту?
6. Назвіть ключові навички та компетенції внутрішнього аудитора.
7. Що розуміють під професіоналізмом та компетентністю внутрішнього аудитора?
8. Яку роль та відповідальність визначено для керівника підрозділу внутрішнього аудиту?
9. У чому полягає постійний професійний розвиток внутрішніх аудиторів?
10. Які рівні кваліфікації внутрішніх аудиторів визначено Програмою розвитку внутрішніх аудиторів державного сектора України?

Завдання 1. Представити доповідь із презентацією за однією з тем:

1. Перспективи розвитку професії державного внутрішнього аудитора в Україні.
2. Сучасний державний внутрішній аудитор: знання та навички.
3. Відповідальність та обов'язки керівника підрозділу внутрішнього аудитора.

Необхідно розробити критерії оцінювання доповідей. Доповіді за представленою темою обговорюються у групах (дискусія, дебати) та оцінюються за розробленою системою оцінювання.

Завдання 2. Порівняти норми Кодексу етики внутрішнього аудитора Інституту внутрішніх аудиторів та Кодексу етики працівників підрозділу внутрішнього аудиту. Результати порівняння оформити у вигляді таблиці.

Завдання 3. Складіть перелік питань, які необхідно задати претенденту на посаду внутрішнього аудитора у Міністерство освіти і науки України.

Тема 15 Планування внутрішнього аудиту в державному секторі

Мета заняття: засвоєння основ планування аудиторської діяльності в державному секторі, ознайомлення з практикою визначення простору й об'єктів внутрішнього аудиту та процесом затвердження планів діяльності внутрішнього аудиту.

Питання для обговорення:

1. З яких етапів складається цикл діяльності внутрішнього аудиту?
2. Які нормативні положення регламентують планування діяльності внутрішнього аудиту?
3. На підставі якого підходу здійснюється планування внутрішнього аудиту в державному секторі? У чому його суть?
4. Які види планів складаються в процесі планування діяльності внутрішнього аудиту?
5. Що розуміють під поняттям «простір аудиту»?
6. З яких частин складається база даних щодо простору аудиту?
7. За якими категоріями розподіляють простір аудиту?
8. Які документальні джерела інформації застосовують під час розподілу простору аудиту за категоріями?
9. Яким чином ідентифікують ризики під час планування діяльності щодо внутрішнього аудиту?

10. Яким чином визначають пріоритетність об'єктів аудиту?

11. Яким чином відбувається процедура формування та затвердження стратегічних і операційних планів діяльності внутрішнього аудиту?

Завдання 1. Складіть запитання для аудитора щодо визначення простору та об'єктів аудиту.

Завдання 2. Встановіть відповідність між етапами циклу діяльності внутрішнього аудиту та завданнями, що виконуються на етапі

Етап циклу	Дії, що виконуються на етапі
1 Планування діяльності з внутрішнього аудиту	а) проведення відкритої зустрічі (наради)
2 Планування та виконання аудиторського дослідження	б) визначення пріоритетних об'єктів внутрішнього аудиту
3 Звітування по результату досягнення мети аудиторського дослідження	в) розроблення попередніх висновків і рекомендацій
4 Відстеження результатів упровадження аудиторських рекомендацій	г) визначення простору внутрішнього аудиту
	д) відповідь керівника установи
	е) відстеження відгуків
	ж) вербальна інформація
	з) розроблення плану заходів для впровадження рекомендацій

Завдання 3. Визначити види ризиків, що можуть створювати такі події:

1) відсутність, суперечність або нечітка регламентація положень законодавства;

2) втрата кваліфікованих працівників (плинність кадрів, звільнення, вихід на пенсію);

3) негативна інформація від державних і правоохоронних органів;

4) відсутність/недостатність контролю щодо реалізації процесу, операції;

5) зменшення фінансування;

6) недоступні або невірогідні дані;

7) несанкціонований витік «чутливої» інформації;

8) недотримання вимог законодавства;

- 9) наявність фактів корупції та шахрайства, штрафів, пені;
- 10) негативне висвітлення діяльності установи у ЗМІ;
- 11) вірусні атаки на основне програмне забезпечення;
- 12) неналежна витрата матеріально-технічного обладнання.

Тема 16 Процес організації та проведення внутрішніх аудитів

Мета заняття: вивчення нормативних вимог щодо організації внутрішнього аудиту, засвоєння методики виконання аудиторського завдання, ознайомлення з практикою складання аудиторських звітів та відстеження результатів упровадження аудиторських рекомендацій.

Питання для обговорення:

1. Які питання визначаються на етапі організації внутрішнього аудиту?
2. Яким чином формується склад аудиторської групи?
3. Що є метою планування аудиторського завдання?
4. З яких етапів складається процес планування аудиторського завдання?
5. Перелічіть вимоги щодо процесу планування аудиторського завдання.
6. З яких кроків складається процес виконання аудиторського завдання?
7. Що розуміють під поняттям «професійна ретельність»?
8. Що розуміють під поняттям «аудиторська знахідка»?
9. Якими документами визначається процес документування робочих документів?
10. Назвіть цілі формування аудиторського звіту.
11. Перелічіть основні складники аудиторського звіту.
12. Який етап є завершальним під час проведення внутрішнього аудиту?

Завдання 1. Визначити та аргументувати правильність поданих тверджень:

а) підвищені вимоги необхідний для доказів, на яких ґрунтуються аудиторські знахідки, ніж для загальної інформації про об'єкт аудиту, наведеної у звіті;

б) що нижчий рівень матеріальності або істотності, то більші вимоги щодо необхідних доказів;

в) більше довіряють доказам, отриманим із незалежних джерел;

г) вартість отримання додаткових доказів має бути вищою за переконливість загального обсягу доказів;

д) що більший ризик юридичних дій, суперечок або несподіванок від повідомлення щодо аудиторських знахідок, то більші вимоги щодо доказів необхідні.

Завдання 2. Встановіть правильну послідовність розділів аудиторського звіту та охарактеризуйте зміст кожного з них:

1. Структура аудиту (зміст).
2. Причини проведення аудиту.
3. Резюме.
4. Рекомендації.
5. Фонова інформація.
6. Вступ.
7. Аудиторські висновки (знахідки).
8. Опис об'єкта аудиту.
9. Додатки.
10. Результати аудиту.

Завдання 3. Відповідно до Стандартів внутрішня оцінка якості внутрішнього аудиту передбачає постійний моніторинг діяльності щодо внутрішнього аудиту та періодичні оцінки діяльності щодо внутрішнього

аудиту, які проводить керівник підрозділу внутрішнього аудиту. Визначити ключові показники діяльності підрозділу внутрішнього аудиту. Скласти перелік заходів, що можуть здійснюватися керівником підрозділу внутрішнього аудиту в ході поточного моніторингу функції із внутрішнього аудиту.

Тема 17 Шахрайство і корупція: роль внутрішнього аудиту

Мета заняття: проведення семінару в інтерактивній формі у вигляді презентацій та обговорення доповідей, вивчення видів шахрайства, ознайомлення з основними положеннями щодо практики виявлення шахрайства, обговорення ролі внутрішнього аудиту в процесі запобігання шахрайству та корупції в державному секторі.

Питання для обговорення:

1. Перелічіть способи вчинення шахрайства.
2. Якими нормами законодавства регулюється процес протидії корупції та шахрайству?
3. У чому полягає сутність «Дерева шахрайства»?
4. Які недоліки внутрішнього контролю можуть призводити до випадків шахрайства?
5. Охарактеризуйте основні напрями боротьби з шахрайством в установі?
6. Що розуміють під ризиком шахрайства?
7. Назвіть найвідоміші індикатори шахрайства.
8. Якими повинні бути дії внутрішнього аудитора в разі виявлення ознак можливого шахрайства?

Завдання 1. Представити доповідь з презентацією за однією з тем:

1. Випадки корпоративного шахрайства в Україні та у світі.
2. Заходи запобігання корпоративному шахрайству.

3. Роль внутрішнього аудиту в запобіганні корпоративному шахрайству.

4. Глобальні дослідження у сфері шахрайства.

Необхідно розробити критерії оцінювання доповідей. Доповіді за представленою темою обговорюються у групах (дискусія, дебати) та оцінюються за розробленою системою оцінювання.

Завдання 2. Визначити, які методичні прийоми доцільно застосувати під час проведення внутрішньої аудиторської перевірки трудових витрат, щоб встановити таке:

- а) виписка нарядів вигаданим особам;
- б) вірогідність загального підсумку у платіжній відомості;
- в) підроблення підписів у відомості щодо видачі заробітної плати.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Moeller, Robert R. Brink's modern internal auditing : a common body of knowledge / Robert Moeller. – 7th ed. – 2009. – 766 p.
2. Аудитор України : фахове видання [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.auditorukr.com.ua/journal/> (дата звернення : 05.12.2020).
3. Бюджетний кодекс України: Закону України від 08.07.2010 № 2456-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
4. Внутрішній аудит : навч. посібник / за ред. Ю. Б. Слободяник. – Суми : ТОВ «ВПІ «Фабрика друку», 2018. – 248 с.
5. Деякі питання утворення структурних підрозділів внутрішнього аудиту та проведення такого аудиту в міністерствах, інших центральних органах виконавчої влади, їх територіальних органах та бюджетних установах, які належать до сфери управління міністерств, інших центральних органів виконавчої влади: Постанова КМУ від 28 вересня 2011р. № 1001. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/go/1001-2011-%D0%BF>
6. Інститут внутрішніх аудиторів України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://iia-ua.org/?tag=%D1%96%D0%B2%D0%B0%D1%83> (дата звернення: 05.12.2020).
7. Каменська Т. О. Внутрішній контроль і аудит в управлінні : [навч. посібник] / Т. О. Каменська, О. Ю. Редько. – Київ : Інформ.-аналіт. агентство, 2015. – 375 с.
8. Кодекс етики Інституту внутрішніх аудиторів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://iia-ua.org/wp-content/uploads/2013/10/Code-of-Ethics-Ukrainian.pdf>

9. Контроль : незалежний, внутрішній, державний: навч. посібник : у 2 ч. Ч. 1. Незалежний аудиторський та внутрішньогосподарський контроль / М. С. Пашкевич, Н. Л. Шишкова ; М-во освіти і науки України, Нац. гірн. ун-т. – Електрон. текст дані. – Дніпро : НГУ, 2017. – 182 с.

10. Крышкин О. Настольная книга по внутреннему аудиту : Риски и бизнес-процессы. – Москва : Альпина Паблишер, 2013. – 399 с.

11. Методологічні вказівки з внутрішнього аудиту в державному секторі України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://surl.li/lklw> (дата звернення : 05.12.2020).

12. Міжнародні стандарти аудиту. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://surl.li/lkme>. (дата звернення : 05.12.2020).

13. Міжнародні стандарти професійної практики внутрішнього аудиту (стандарти) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://iia-ua.org/wp-content/uploads/2013/08/IPPF-Standards-2017-Ukrainian.pdf>

14. Міністерство фінансів України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://surl.li/lklq> (дата звернення : 05.12.2020).

15. Наказ Міністерства фінансів України № 1247 від 04.10.2011 р. «Про затвердження Стандартів внутрішнього аудиту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1219-11>

16. Немченко В. В. Практичний курс внутрішнього аудиту : підручник / В. В. Немченко, В. П. Хомутенко, А. В. Хомутенко ; за ред. В. В. Немченко. – Київ : Центр учбової літератури, 2008, – 240 с.

17. Про затвердження Кодексу етики працівників підрозділу внутрішнього аудиту : Наказ Мінфіну України від 29.09.2011 № 1217 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/go/z1195-11>

18. Про затвердження Методичних рекомендацій з організації внутрішнього контролю розпорядниками бюджетних коштів у своїх закладах та у підвідомчих бюджетних установах : наказ Міністерства фінансів України від 14.09.2012 № 995 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MF12080.html

19. Про затвердження Методичних рекомендацій з організації внутрішнього контролю розпорядниками бюджетних коштів у своїх закладах та у підвідомчих бюджетних установах : Наказ Міністерства фінансів України 14.09.2012 р. № 995 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dkrs.gov.ua/kru/uk/publish/article/89392>

20. Пушкар М. С. Внутрішній аудит : підручник / Михайло Семенович Пушкар, Віта Зіновійна Семанюк. – Тернопіль : ТНЕУ, 2016. – 211 с.

21. Розпорядження КМУ «Про схвалення Концепції розвитку державного внутрішнього фінансового контролю на період до 2017 року» від 23.12.2009 №1601-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://search.ligazakon.ua>

22. Шостаківська Н. М. Внутрішній аудит : курс лекцій / Н. М. Шостаківська. – Тернопіль : ТНТУ імені Івана Пулюя, 2016. – 176 с.

Виробничо-практичне видання

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

для проведення практичних занять
із навчальної дисципліни

«ВНУТРІШНІЙ АУДИТ»

*(для студентів денної та заочної форм навчання
другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 071 – Облік і оподаткування)*

Укладач **ГАВРИЛИЧЕНКО** Євгенія Вікторівна

Відповідальний за випуск *С. С. Родченко*

За авторською редакцією

Комп'ютерне верстання *І. В. Волосожарова*

План 2018, поз. 511М

Підп. до друку 14.06.2021. Формат 60 × 84/16.

Друк на ризографі. Ум. друк. арк. 2,9.

Тираж 50 пр. Зам. №

Видавець і виготовлювач:

Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова,
вул. Маршала Бажанова, 17, Харків, 61002.

Електронна адреса: office@kname.edu.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:

ДК № 5328 від 11.04.2017.